

در شماره ۱ بروشور غدیر در قرآن(۱) آیه تبلیغ مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته در این شماره سعی شده برای شما عزیزان آیه اکمال مورد بررسی قرار گیرد.

آیه اکمال دین و اتمام نعمت

(... الْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَاتَّمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ) «مائده، ۳»

....امروز، (روز هجده ذی الحجه سال دهم هجری) کافران از (زوال) دین شما مأیوس شدند، پس، از آنان نترسید و از من بترسید. امروز دینتان را برای شما کامل کردم و نعمت خود را بر شما تمام نمودم و اسلام را به عنوان «دین» برایتان برگزیدم. پس هر که در گرسنگی گرفتار شود، بی آنکه میل به گناه داشته باشد، (می تواند از خوردنی های تحریم شده بهره ببرد). همانا خداوند، بخشنده ی مهربان است.

این جملات در میان آیه ای قرار گرفته که آغاز و پایان آن مربوط به خوردنی های حرام همچون گوشت مردار و خوک است. اما روشن است بیان این مطالب که قبلا نیز در قرآن آمده بود: (در سوره های انعام، بقره و نحل)، حرف تازه ای نیست و موجب اکمال و اتمام دین نمی شود، بلکه برخی چیزها باید تکرار شوند تا مؤثر واقع شوند.

اما این چه روزی است که دارای چنین ویژگی های مهمی می باشد؟

روزهای عمر شریف پیامبر اکرم را بررسی می کنیم.

ایشان در ۴۰ سالگی به پیغمبری مبعوث شد و در ۶۳ سالگی رحلت نمود. در این ۲۳ سال رسالت پیامبر، کدام روز است که این آیه با آن مطابقت داشته باشد.

اما بعثت، اولین روز شروع رسالت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم است که هرگز نمی توان گفت روز اول بعثت، دین کامل شده است.

اما هجرت، روز هجرت پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم به فرمان خداست، روز حمله ی کفار به خانه پیامبر است، نه روز یأس آنان

اما روزهای پیروزی در جنگ بدر و خندق و ... تنها کفاری که در صحنه ی نبرد بودند، مأیوس می شدند، نه همه ی کفار، در حالی که قرآن می فرماید: الْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا ... همه کفار مأیوس شدند.

اما حجه الوداع که مردم آداب حج را در محضر پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم آموختند، تنها حج مردم با آموزش پیامبر کامل شد، نه همه ی دین در حالی که قرآن می فرماید: «الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ»

اما غدیر روزی که خداوند فرمان نصب حضرت علی را به جانشینی پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم صادر کرد، تنها آن روز است که چهار عنوان ذکر شده در آیه «أَكْمَلْتُ، أَتَمَمْتُ، رَضِيتُ، يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا» با آن منطبق است:

*اما یأس کفار، به خاطر آن بود که وقتی تهمت و جنگ و سوء قصد بر ضد پیامبر، نافرجام ماند، تنها امید آنها مرگ پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم بود. نصب علی بن ابی طالب علیه السلام به همه فهماند که اگر آن حضرت پسری می داشت، بهتر از علی نبود و با مرگ او دین او محو نمی شود؛ زیرا شخصی چون علی بن ابی طالب علیه السلام جانشین پیامبر صلی الله علیه و آله وسلم و رهبر امت اسلام خواهد بود. اینجا بود که همه ی کفار مأیوس شدند.

*اما اکمال دین، به خاطر آن است که اگر مقررات و قوانین کامل وضع شود، لیکن برای امت و جامعه، رهبری معصوم و کامل تعیین نشود، مقررات ناقص می ماند.

*اما اتمام نعمت، به خاطر آن است که قرآن بزرگ ترین نعمت را نعمت رهبری و هدایت معرفی کرده است، اگر پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله وسلم از دنیا برود و مردم را بی سرپرست بگذارد، کاری کرده که یک چوپان نسبت به گله نمی کند. چگونه بدون تعیین رهبری الهی نعمت تمام می شود.

*اما رضایت خداوند، برای آن است که هرگاه قانون کامل و مجری عادل بهم گره بخورد، رضایت پروردگار حاصل می شود.

طبق روایات شیعه و سنی، این قسمت از آیه ۳: «الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ ...» پس از نصب علی بن ابی طالب علیه السلام به امامت در غدیر خم نازل شده است.

غیر از دلائل نقلی، تحلیل عقلی نیز همین را می رساند، چون چهار ویژگی مهم برای آن روز بیان شده است: ۱. روز یأس کافران، ۲. روز اکمال دین، ۳. روز اتمام نعمت الهی بر مردم، ۴. روزی که اسلام به عنوان «دین» و یک مذهب کامل، مورد پسند خدا قرار گرفته است. حال اگر وقایع روزهای تاریخ اسلام را بررسی کنیم، هیچ روز مهمی مانند: بعثت، هجرت، فتح مکه، پیروزی در جنگ ها و ... با همه ی ارزشهایی که داشته اند، شامل این چهار صفت مهم مطرح شده در این آیه نیستند؛ حتی «حجه الوداع» هم به این اهمیت نیست؛ چون حج، جزئی از دین است، نه همه ی دین.

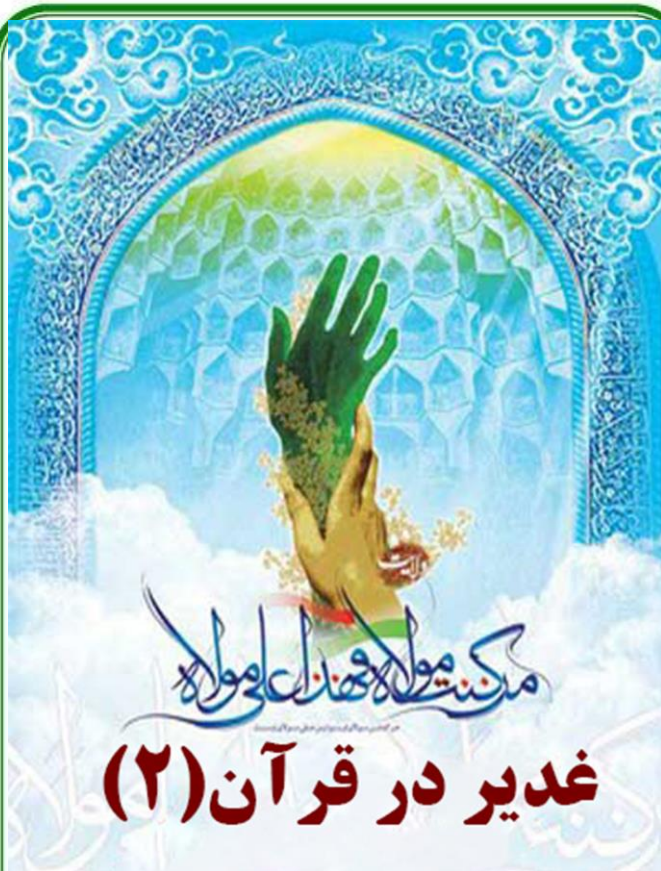
اگر هر یک از اکمال دین، اتمام نعمت، رضایت حق و یأس کفار به تنهایی در روزی اتفاق افتد، کافی است که آن روز از «ایام الله» باشد. تا چه رسد به روزی مثل غدیر، که همه ی این ویژگی ها را یک جا دارد. به همین دلیل در روایات اهل بیت علیهم السلام عید غدیر از بزرگ ترین اعیاد

به شمار آمده است.

آثار اشیا، گاهی مترتب بر جمع بودن همه اجزای آن است، مثل روزه که اگر یک لحظه هم پیش از اذان، افطار کنیم، باطل می شود، از این جهت کلمه «تمام» به کار رفته است: «أَتِمُّوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ» و گاهی به گونه ای است که هر جزء، اثر خود را دارد، مثل تلاوت آیات قرآن که هر قدر هم خوانده شود ثواب دارد. گاهی بعضی اجزا به گونه ای است که اگر نباشد، مجموعه ناقص است، هر چند اجزای دیگر هم باشد، مثل خلبان و راننده که هواپیما و ماشین بدون آنها بی ثمر و بی فایده است. رهبری و ولایت حق هم چنین است، چون انسان را با خدا گره می زند و بدون آن، آفریده ها و نعمت ها به نعمت تبدیل می شود و انسان را به خدا نمی رساند.

امام باقر علیه السلام فرمودند: "ولایت، آخرین فریضه الهی است سپس آیه ی «الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ» را تلاوت فرمودند. (اصول کافی، ج ۱، ص ۲۸۹).

در آیه ۱۰۹ سوره بقره، تمایل کفار نسبت به انحراف مسلمانان مطرح شد که خداوند فرمان داد: شما اغماض کنید تا امر الهی برسد. پس از آن مسلمانان منتظر حکم قاطعی بودند که کفار را مأیوس سازد، تا این که این آیه نازل شد.

هان! ای مردمان! علی را برتر بدانید، که او برترین
انسان از زن و مرد بعد از من است.... هر که با او
بستیزد و بر ولایتش گردن نهد نفرین و خشم من بر
او باد. (فرازی از خطبه ی غدیریه)

غدير روز اثبات امامت ائمه طاهرين (عليهم السلام) بر شيعیان
حضرت مهدي مبارك باد.

کاري از پژوهش و فرهنگي مدرسه علميه و پايگاه بسيج
شهیده بنت الهدی

علی آباد کتول – مرداد ۱۳۹۹

(توبه/۳۳، فتح/۲۸، صف/۹) یعنی اسلام بر همه ادیان غالب شده و کره
زمین را خواهد گرفت. اما کدام اسلام؟ این آیه می فرماید: اسلامی که کره
زمین را فرامی گیرد، اسلام غدیرخم است، زیرا در آیه غدیر خم فرمود:
«الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَ رَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ
دِينًا» یعنی اسلامی را که در غدیر خم کامل کردم، به عنوان دین برای
شما پسندیدم. آن وقت راجع به آینده جهان می گوید: «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ
آمَنُوا مِنكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ ... وَ لَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ
دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ» (نور/۵۵) خدا به کسانی از شما که ایمان آورده و
کارهای شایسته کرده اند، وعده داده است که حتماً آنان را در زمین
جانشین (خود) قرار دهد، ... و آن دینی را که برایشان پسندیده است برای
آنان مستقر کند.

در غدیر خم می گوید: «رَضِيتُ»، و در مورد حکومت بر زمین می گوید:
«ارْتَضَى»، ریشه هر دو یکی است. پیداست مکتبی که می تواند همه دنیا
را زیر پرچم خودش جمع کند، مکتب اهل بیت علیهم السلام است.

۳. تعیین امام، کار خداست نه مردم. قرآن می گوید: «وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ
وَ يَخْتَارُ مَا كَانَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ» (قصص/۶۸) پروردگار تو هر چه را خواهد
می آفریند و برمی گزیند، و آنان [در این امور] اختیاری ندارند.

البته قرآن در جای دیگر می گوید: «وَأُمِرُّهُمْ شُورَىٰ بَيْنَهُمْ» (شوری/۳۸)
«أُمِرُّهُمْ» یعنی کارهایی که مربوط به مردم است، باید به صورت شورا انجام
شود، اما امامت، «أُمِرُّهُمْ» نیست، بلکه «أُمِرَ اللَّهُ» است، کار خداست.
خداوند وقتی حضرت ابراهیم را امام کرد، فرمود: «إِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ
إِمَامًا» (بقره/۱۲۴) من که خدا هستم، تو را امام مردم قرار دادم، ابراهیم
گفت: از ذریه و نسل من نیز امام قرار ده، خدا فرمود: «لَا يَنَالُ عَهْدِي
الظَّالِمِينَ» عهد من به ظالم نمی رسد. یعنی هر کدام از فرزندان تو که
ظالم باشند، به مقام امامت نمی رسند. پس امامت عهد خداست و عهد خدا
مشورتی نیست، امر مردم مشورتی است. در جای دیگر هم می فرماید:
«وَوَفَّوْا بَعْدَی أُوفٍ بِعَهْدِكُمْ» (بقره/۴۰) شما به عهد من وفا کنید، من هم
به عهد شما وفا می کنم. اگر شما آن امامی را که من گفتم پیروی
کردید، من هم به پیمانی که با شما دارم وفا کرده و شما را در دنیا
سعادتمند کرده و در آخرت به بهشت جاودان خواهم برد. وقتی خداوند
می گوید: پس از پیامبر، علی امام جامعه است، دیگر کسی نمی تواند بگوید
انتخاب خلیفه با ماست.

آری مهم ترین روزنه ی امید کفار، مرگ پیامبر بود که با تعیین حضرت
علی علیه السلام به رهبری، آن روزنه بسته شد. «الْيَوْمَ يَتَسَدَّدُ...»
این آیه بیانگر نکاتی است از جمله:

۱. دین بدون رهبر معصوم، کامل نیست. «أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ»
 ۲. قوام مکتب به رهبری معصوم است و تنها با وجود آن، کفار مأیوس می
شوند، نه با چیز دیگر. «الْيَوْمَ يَتَسَدَّدُ الَّذِينَ كَفَرُوا ... الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ»
البته اگر دشمن خارجی هم شما را رها کند، دشمن داخلی وجود دارد که
باید با خشیت از خدا به مقابله با او رفت. «فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَ اَخْشَوْنِ»
 ۳. همه ی نعمت ها بدون رهبری الهی ناقص است. «الْيَوْمَ ... أَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ
نِعْمَتِي»
 ۴. نصب علی علیه السلام به امامت، اتمام نعمت است، «أَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ
نِعْمَتِي» و رها کردن ولایت او کفران نعمت و ناسپاسی نعمت و عواقب بدی
دارد «فَكَفَرْتَ بِأَنْعَمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَ الْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ»
(نحل، ۱۱۲).
 ۵. اسلام بی رهبر معصوم، مورد رضای خدا نیست. «الْيَوْمَ ... رَضِيتُ لَكُمْ
الْإِسْلَامَ»
- نکات لطیف آیه:**
۱. قرآن در سه مورد می گوید: در آینده نعمت را بر شما تمام خواهیم کرد.
یک جا پس از تغییر قبله است که می فرماید: «وَ لَأَتِمَّ نِعْمَتِي عَلَيْكُمْ»
(بقره/۱۵۰) در فتح مکه نیز می گوید: «وَ يُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ» (فتح/۲) در
پایان آیه کسب طهارت برای نماز نیز می گوید: «وَ لَيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ»
(مائده/۶) اما در آیه غدیر خم می فرماید: «أَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي» نعمتم را
بر شما تمام کردم. یعنی با نصب امام، نعمت الهی بر مردم کامل شد.
 ۲. سه مرتبه در قرآن آمده است: «لَيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ»